

Warszawa, 26 czerwca 2014 r.

KMP.570.28.2014.WS

Raport
przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji
Pomieszczeń dla Osób Zatrzymanych
Placówki Straży Granicznej w Hrubieszowie
(wyciąg)

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192, zwanego dalej: OPCAT) oraz działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 19 maja 2014 r., do Pomieszczeń dla osób zatrzymanych Placówki Straży Granicznej w Hrubieszowie przy ul. Wyzwolenia 56 (zwanym dalej: PdOZ, Izba lub Pomieszczenie), udali się pracownicy Zespołu *Krajowy Mechanizm Prewencji* (dalej: KMP lub Mechanizm): Justyna Józwiak (politolog w zakresie resocjalizacji), Karolina Goral (pedagog resocjalizacyjny), dr Aleksandra Iwanowska i Wojciech Sadownik (prawnicy).

Celem wizytacji zapobiegawczej było zbadanie sytuacji osób zatrzymanych, poprzez sprawdzenie warunków ich pobytu w Pomieszczeniu oraz sposobu traktowania przez personel. Dokonano oceny ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- wysłuchaniu informacji na temat funkcjonowania PdOZ przedstawionej przez mjr Mariusza Bojowskiego – zastępcę komendanta Placówki Straży Granicznej;
- oglądzie wszystkich pomieszczeń PdOZ, w tym sprawdzeniu stanu wyposażenia pokoi dla zatrzymanych;
- przejrzeniu na miejscu dokumentacji dotyczącej osób zatrzymanych oraz funkcjonowania PdOZ.

W toku wizytacji wykonano dokumentację fotograficzną.

Pracownicy KMP przekazali zastępcy komendanta wstępne uwagi z wizytacji.

Ponadto po zakończeniu wizytacji analizie poddano pozostałe dokumenty związane z funkcjonowaniem placówki.

2. Legalność zatrzymania

Izba przeznaczona jest dla kobiet i mężczyzn zatrzymanych w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa, którego rozpoznanie i wykrycie znajduje się we właściwości Straży Granicznej. Pojemność PdOZ wynosi 24 miejsca.

Z przekazanych przedstawicielom KMP informacji wynika, iż od początku 2013 r. do dnia wizytacji w placówce osadzonych było 37 osób różnych narodowości. W czasie wizytacji w Izbie nie przebywały osoby zatrzymane.

W wizytowanym PdOZ zgromadzona dokumentacja związana z funkcjonowaniem Pomieszczenia prowadzona jest starannie. Analiza wybranych losowo protokołów osób zatrzymanych, książki kontroli osób zatrzymanych i ewidencji nakazów przyjęcia, przekazania, zwolnienia oraz wydania osób zatrzymanych, nie ujawniła przypadków przebywania nikogo z zatrzymanych bez formalnego osadzenia w Pomieszczeniu oraz sytuacji przedłużania pobytu w placówce ponad dopuszczalny prawnie czas.

3. Traktowanie przez personel wizytowanej jednostki

Jak wynika z wyjaśnień udzielonych wizytującym przez funkcjonariuszy Straży Granicznej, w okresie 2 lat do dnia wizytacji nie były prowadzone żadne postępowania dyscyplinarne i sądowe związane z traktowaniem podczas pobytu w PdOZ. Nie odnotowano także żadnego zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa przez funkcjonariusza Straży Granicznej w związku z pełnieniem obowiązków w Pomieszczeniu.

W 2013 roku do dnia wizytacji nie stosowano w placówce środków przymusu bezpośredniego i nie miały w niej miejsca żadne wydarzenia nadzwyczajne.

Według relacji funkcjonariuszy Straży Granicznej, sprawdzenie zatrzymanych odbywa się przy udziale funkcjonariuszy tej samej płci, co kontrolowana osoba oraz poza zasięgiem kamer monitoringu (w przebieralni). Zakres tej czynności obejmuje m.in. pozbawienie zatrzymanego odzieży i bielizny w celu sprawdzenia tych rzeczy oraz oględziny ciała osoby pozbawionej wolności.

Osoba zatrzymana podlega szczegółowemu sprawdzeniu zgodnie z § 5 ust. 2 *Regulaminu pobytu osób zatrzymanych w pomieszczeniach jednostek organizacyjnych Straży Granicznej przeznaczonych dla tych osób* (dalej: regulamin), stanowiącego załącznik do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 czerwca 2011 r. w sprawie warunków, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia w jednostkach organizacyjnych Straży Granicznej przeznaczone dla osób zatrzymanych, oraz regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach (Dz. U. z 2011 r. Nr 143, poz. 843, z późn. zm., dalej: rozporządzenie). Niemniej jednak pracownicy KMP zwracają uwagę, że zakres tej czynności, w tym możliwość rozebrania zatrzymanego do naga przez funkcjonariuszy Straży Granicznej w PdOZ, przybierającej formę kontroli osobistej, nie może być prowadzona na podstawie cytowanego przepisu. Szczegółowe sprawdzenie cudzoziemca polegające na oględzinach ciała, sprawdzeniu odzieży, bielizny i obuwia, a także przedmiotów posiadanych przez cudzoziemca lub należących do niego, zostało zdefiniowane w art. 412 ust. 2 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. *o cudzoziemcach* (Dz. U. z 2013 r., poz. 1650, z późn. zm.), wyłącznie w odniesieniu do takich placówek jak strzeżony ośrodek lub areszt dla cudzoziemców. Trzeba zauważyć, iż tak głęboka ingerencja w prawo do prywatności, jako ograniczająca prawa i wolności obywatela może być ustanowiona tylko w ustawie i w określonych sytuacjach. W myśl art. 31 ust. 3 Konstytucji RP *ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.*

Wskazany problem należy potraktować jako systemowy.

Wpisy w książce przebiegu służby, dokonywane przez funkcjonariuszy Straży Granicznej pełniących dyżur w PdOZ, świadczą o realizacji prawa osób zatrzymanych do posiłku i skorzystania z toalety.

Na terenie PdOZ obowiązuje całkowity zakaz palenia.

4. Prawo do ochrony zdrowia

Zgodnie z informacją funkcjonariuszy Straży Granicznej badanie lekarskie osób zatrzymanych przeprowadzane jest zgodnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 27 czerwca 2002 r. w sprawie trybu przeprowadzania badań lekarskich osób zatrzymanych przez funkcjonariuszy Straży Granicznej (Dz. U. Nr 98,

poz. 893), tj. głównie w przypadku gdy zachodzi uzasadniona obawa, że dana osoba znajduje się w stanie zagrażającym jej życiu lub zdrowiu lub oświadcza, że cierpi na schorzenia wymagające leczenia, którego nie można przerwać. Przyjęcie zatrzymanych wymienionych w § 4 regulaminu (m.in. kobiet w ciąży powyżej 28 tygodnia, osób z niepełnosprawnością, osób, które posiadają widoczne obrażenia ciała lub uczestniczyły w bójce) do Pomieszczenia, możliwe jest po wydaniu przez lekarza przeprowadzającego badanie, zaświadczenia o braku przeciwwskazań medycznych do przyjęcia do PdOZ.

W razie nagłego zachorowania osoby umieszczonej w PdOZ wzywane jest pogotowie ratunkowe.

Analiza wybranych kart badania lekarskiego zatrzymanych pozwala na uznanie, że są one wypełniane w sposób prawidłowy, wyczerpujący i czytelny, z uwzględnieniem badania i jego wyników.

W placówce prowadzona jest książka wizyt lekarskich, jednakże wpisy w niej zamieszczane świadczą o tym, że odnotowywane są tam jedynie informacje o badaniach zatrzymanych przed przyjęciem do Izby. W ocenie pracowników KMP, celem przedmiotowej książki wizyt jest dokumentowanie badań lekarskich wykonywanych już po przyjęciu do PdOZ, a same wpisy powinny zawierać datę i godzinę badania oraz podpis pracownika medycznego udzielającego tych świadczeń. W opinii przedstawicieli Mechanizmu, w przypadku wystąpienia zdarzenia nadzwyczajnego, nie będzie możliwe szczegółowe określenie czasu udzielenia świadczenia medycznego, a także samego wyniku badania rozstrzygającego czy zatrzymany może przebywać w Izbie.

Z informacji o szkoleniach, które przechodzą funkcjonariusze pracujący w PdOZ wynika, że w 2013 r. zostali przeszkoleni z zasad udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej.

Pomimo, iż obowiązujące przepisy krajowe w zakresie funkcjonowania pomieszczeń dla osób zatrzymanych nie określają takiego obowiązku, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji stoją na stanowisku, iż badaniom przed umieszczeniem w Izbie powinny być poddawane wszystkie osoby. Taka praktyka pozwoliłaby bowiem na zdiagnozowanie ewentualnych przeciwwskazań zdrowotnych do osadzenia w Izbie. Co więcej, możliwość identyfikacji wszelkich obrażeń ciała i szczegółowe odnotowanie tego faktu w dokumentacji medycznej, stanowi zabezpieczenie funkcjonariuszy Straży Granicznej pełniących służbę w PdOZ przed zarzutami dotyczącymi niewłaściwego traktowania. Przedstawiciele KMP przypominają, iż w zakresie badań lekarskich opinię wyraził również

Komitet ds. Zapobiegania Torturom i Nieludzkiemu oraz Poniżającemu Traktowaniu lub Karaniu (CPT), w sprawozdaniu dla polskiego rządu z wizyty w Polsce w 2004 r. [(Rada Europy, Strasburg, 11.04.2005 r.); CPT (2005)3]. W § 44 CPT zalecił *zapewnienie wszystkim nowoprzybyłym bezzwłoczne badanie medyczne i regularne wizyty lekarskie lub pielęgniarskie*. CPT uważa także, że prawo dostępu do lekarza powinno obejmować prawo osoby zatrzymanej w areszcie do przebadania – jeśli dana osoba sobie tego życzy – przez lekarza z własnego wyboru, niezależnie od innych badań lekarskich przeprowadzanych przez lekarza wezwanego przez podmiot dokonujący zatrzymania (CPT/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2003). Ponadto zgodnie z Zasadą 24 Zbioru zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie aresztowania bądź uwięzienia (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r.), *osobie aresztowanej lub uwięzionej, tak szybko po przyjęciu do miejsca aresztowania lub uwięzienia, jak będzie to możliwe, zostanie zaproponowane odpowiednie badanie lekarskie, a później, kiedy będzie to potrzebne, zapewniona opieka medyczna i leczenie. Opieka medyczna i leczenie zostaną zapewnione bezpłatnie*.

Jako problem natury systemowej określić trzeba umiejscowienie przepisów dotyczących badań lekarskich osób zatrzymanych przez funkcjonariuszy Straży Granicznej. Aktem prawnym regulującym to zagadnienie jest ww. rozporządzenie w sprawie badań lekarskich, jak też przepisy regulaminu (§ 3 i § 4). Kwestia wykonywania badań lekarskich (obligatoryjnie wobec określonych osób), jako czynności głęboko ingerującej w prawo do prywatności winno być uregulowane w ustawie, albowiem to prawo w sposób zasadniczy ogranicza. W myśl art. 31 ust. 3 Konstytucji RP *ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw*. Ustawodawca zatem musi rozstrzygnąć (o ile uzna to za niezbędne) zakres ograniczeń prawa do prywatności w kontekście badań lekarskich osób zatrzymanych przez funkcjonariuszy Straży Granicznej.

5. Prawo do informacji

Dokumentem regulującym prawa i obowiązki osób zatrzymanych i umieszczanych w PdOZ jest *Regulamin pobytu osób zatrzymanych w pomieszczeniach jednostek*

organizacyjnych Straży Granicznej przeznaczonych dla tych osób (dalej: regulamin) stanowiący załącznik do rozporządzenia.

Osoby zatrzymane są w PdOZ pouczane o przysługujących im prawach i obowiązkach, a informacje te w formie pisemnej i w zrozumiałym dla nich języku są im przekazywane, co potwierdzają przedstawione pracownikom KMP podpisane przez zatrzymanych druki pouczeń.

W wizytowanym PdOZ dostępne były jedynie teksty regulaminów w języku rosyjskim i polskim (umieszczone w pokojach zatrzymanych). Zgodnie z wyjaśnieniami funkcjonariuszy Straży Granicznej regulaminy w odpowiednich językach są drukowane w razie potrzeby. Analiza protokołów zatrzymań potwierdziła ta praktykę.

W placówce osadzeni nie mają dostępu do adresów instytucji, do których mogliby się zwrócić w związku ze swoim zatrzymaniem (wydziału penitencjarnego właściwego miejscowo sądu okręgowego, Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wraz z darmowym numerem infolinii 800 676 676 i Helsińskiej Fundacja Praw Człowieka). Oczywiście nie byłoby możliwe zamieszczenia takich informacji w sposób zrozumiały dla wszystkich osób jakie są doprowadzane do Izby. Jednakże w opinii przedstawicieli KMP, wskazane byłoby wywieszenie w widocznym miejscu przedmiotowych informacji w językach obcokrajowców, którzy najczęściej są osadzani w placówce.

W Izbie funkcjonuje monitoring. Zgodnie z § 1 ust. 1 pkt 3 regulaminu osobę zatrzymaną bezzwłocznie informuje się o wyposażeniu pomieszczenia w system całodobowego monitoringu, jeżeli taki system został zainstalowany. Natomiast w książce przebiegu służby brak jest adnotacji świadczącej o informowaniu osadzonych o monitoringu w Izbie, na terenie pomieszczenia brak jest również ostrzeżeń mówiących o zainstalowaniu w PdOZ kamer przemysłowych. Mając to na uwadze pracownicy Mechanizmu zalecają realizację obowiązku wynikającego z ww. regulacji.

Trzeba zauważyć, iż problemem systemowym są również obecne regulacje prawne dotyczące monitoringu wizyjnego pomieszczeń PdOZ Straży Granicznej, które są dalece niewystarczające (§ 7 regulaminu) albowiem nie określają procedury przechowywania i niszczenia zapisów obrazu z pomieszczeń, udostępniania ich uprawnionym podmiotom oraz warunków właściwego zabezpieczenia utrwalonego obrazu przed utratą, zniekształceniem lub nieuprawnionym ujawnieniem. W tej mierze niezbędne wydaje się podjęcie działań legislacyjnych.

Funkcjonariusze Straży Granicznej pełniący służbę w PdOZ potrafią porozumiewać się w kilku językach obcych (niektórzy ukończyli filologię ukraińską), co umożliwia przekazywanie zatrzymanym wszelkich niezbędnych informacji również w formie ustnej. W razie potrzeby wzywany jest tłumacz.

Wątpliwości wizytujących wzbudziły protokoły zatrzymań. Zamieszczono w nich podpisane oświadczenia osadzonych w języku polskim odnośnie ich stanu zdrowia, potrzeby poinformowania o fakcie zatrzymania. W dalszych dokumentach dołączane były pouczenia o przysługujących prawach i obowiązkach, już w językach obcych. Na samych protokołach brakowało informacji, że zatrzymany porozumiewa się językiem polskim lub że w czynnościach brał udział tłumacz. Powyższe rodzi, w ocenie pracowników Mechanizmu obawę, że zatrzymany nie wiedział jakiej treści oświadczenia podpisuje. Wyjaśniając tę sytuację zastępca komendanta poinformował, że zgodnie z obowiązującymi przepisami osobę zatrzymaną niezwłocznie po zatrzymaniu informuje się o jej uprawnieniach i obowiązkach. Jeżeli zatrzymanym jest cudzoziemiec otrzymuje on pouczenie w języku dla niego zrozumiałym, tj. takim, którym się posługuje lub deklaruje jego znajomość. W trakcie prowadzonych czynności związanych z zatrzymaniem, każdy cudzoziemiec informowany jest o możliwości korzystania z pomocy tłumacza w prowadzonym postępowaniu i jest pytany o znajomość języka polskiego, czy może się w tym języku porozumiewać, w jakim stopniu deklaruje znajomość języka polskiego. Jeżeli oświadcza, iż zna język polski w stopniu umożliwiającym porozumiewanie się, to w danym postępowaniu nie ma konieczności udziału tłumacza. Treść oświadczenia cudzoziemca zamieszczana jest w dokumentacji z prowadzonego postępowania, w notatce urzędowej lub w protokole przesłuchania. Natomiast, jeżeli cudzoziemiec żąda udziału tłumacza w prowadzonym postępowaniu, to zapewnia się jego udział. Tłumaczy on treść sporządzanej dokumentacji ustnie, a stosowny zapis zamieszczany jest w protokole. Jednakże, tak jak wskazane było wcześniej, w analizowanych przez przedstawicieli KMP protokołach brakowało właściwej adnotacji. W opinii pracowników Mechanizmu wskazane jest zamieszczenie informacji o znajomości języka polskiego lub udziale tłumacza w samym protokole zatrzymania, tak aby nie było wątpliwości, że powody zatrzymania oraz uprawnienia osadzonego były przedstawione w zrozumiałym dla niego sposób. W ocenie pracowników Mechanizmu przy podpisywaniu przez zatrzymanego nie posługującego się językiem polskim jakichkolwiek dokumentów (w tym kwitów depozytowych) powinien być obecny tłumacz.

Zawiadomienia osób trzecich, w tym adwokatów wskazanych przez zatrzymanych, dokonują funkcjonariusze jednostki zatrzymującej i to oni również powiadamiają właściwe placówki konsularne o potrzebie kontaktu z daną osobą. Jednakże, zgodnie z Rezolucją Zgromadzenia Ogólnego ONZ - Zbiór zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie zatrzymania lub uwięzienia, *niezwłocznie po zatrzymaniu oraz po każdym przeniesieniu z jednego miejsca aresztowania lub uwięzienia do innego, osoba aresztowana lub uwięziona będzie uprawniona powiadomić, bądź też domagać się od właściwego organu powiadomienia członków jej rodziny lub innych właściwych osób według swojego wyboru, o jej zatrzymaniu, aresztowaniu lub uwięzieniu, bądź o przeniesieniu i o miejscu, w którym jest przetrzymywana* (Zasada 16.1). Ponadto Europejski Komitet Zapobiegania Torturom w Siódmym Sprawozdaniu Ogólnym [CPT/Inf (97) 10] dot. Pozbawienia wolności cudzoziemców – nielegalnych imigrantów stwierdził, że *osoby pozbawione wolności w związku z imigracją – tak samo jak inne kategorie osób pozbawionych wolności – powinny być uprawnione od samego początku do poinformowania wybranej osoby o ich sytuacji oraz dostępu do adwokata i lekarza. Ponadto powinno się udzielić takim osobom wyraźnej informacji – niezwłocznie i w zrozumiałym dla nich języku – o wszystkich przysługujących im prawach oraz o zastosowanych wobec nich procedurach.(...) osoby pozbawione wolności w związku z imigracją powinno się na zasadzie reguły zapoznawać z dokumentem wyjaśniającym stosowaną wobec nich procedurę oraz przysługujące im prawa. Dokument tego rodzaju powinien być dostępny w językach najczęściej używanych przez osoby zainteresowane, a w razie konieczności należy skorzystać z usług tłumacza.* W związku z powyższym, w ocenie pracowników Mechanizmu, w pierwszej kolejności należałoby więc rozważyć możliwość samodzielnej realizacji przysługującego zatrzymanym prawa do powiadomienia osoby trzeciej, zaś tylko w sytuacjach szczególnych prawo to realizować za pośrednictwem funkcjonariuszy.

Placówka nie dysponuje listą adwokatów wykonujących zawód w danym okręgu. Należy podkreślić, że jednym z trzech podstawowych praw przysługujących zatrzymanym, stanowiącym gwarancję przeciwko złemu traktowaniu osób zatrzymanych jest prawo dostępu do adwokata. W celu zapewnienia powyższego, w ocenie pracowników KMP należałoby udostępnić osobom zatrzymanym, które chciałyby skorzystać z obrońcy z wyboru, odpowiedni spis adwokatów wykonujących zawód w danym okręgu.

6. Personel

Zgodnie z informacjami przekazanymi wizytującym do pełnienia służby w Izbie wyznaczeni są funkcjonariusze z Zespołu Konwojowo-Ochronnego Straży Granicznej, którego zadaniem jest doprowadzanie i nadzór nad osobami zatrzymanymi. Podczas osadzenia zatrzymanych służbę w Izbie jednocześnie pełni 2 funkcjonariuszy. W przypadku zatrzymania kobiety czynności związane z jej przyjęciem wykonują funkcjonariuszki z innych zespołów placówki Straży Granicznej w Hrubieszowie.

W latach 2012 i 2013 funkcjonariusze Zespołu Konwojowo-Ochronnego przeszli szkolenia z następujących tematów: doprowadzanie i postępowanie z osobami zatrzymanymi, doprowadzenie osób zatrzymanych, zasady osadzania osób zatrzymanych oraz prowadzenie dokumentacji służbowej, ustawa z dnia 19.04.2013r o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, pierwsza pomoc przedmedyczna, przestrzeganie zasad etyki, równego traktowania w służbie i pracy oraz przeciwdziałania dyskryminacji, naruszaniu dóbr osobistych w służbie i pracy.

Przedstawiciele KMP stoją na stanowisku, iż powyższą ofertę szkoleniową należałoby poszerzyć o dodatkowe zagadnienia tak, aby funkcjonariusze wyznaczeni do pełnienia służby w PdOZ wiedzieli jak pracować z trudnymi osobami bez wyrządzania im krzywdy, jak radzić sobie ze stresem i agresją oraz uaktualniać sukcesywnie wiedzę, jak również udoskonalać umiejętności w omawianych obszarach. Standardy Europejskiego Komitetu Zapobiegania Torturom (patrz: Fragment Drugiego Sprawozdania Ogólnego [CPT/Inf (92) 3] dot. szkoleń funkcjonariuszy służb porządku publicznego) wskazują, że nie ma lepszej gwarancji przeciwko złemu traktowaniu osoby pozbawionej wolności niż dobrze wyszkolony funkcjonariusz. CPT kładzie szczególny nacisk na konieczność rozwijania umiejętności w zakresie komunikacji interpersonalnej.

Zgodnie z przekazanymi wizytującym informacjami w okresie od początku 2013 r. do dnia wizytacji w Izbie nie odnotowano skarg dotyczących warunków panujących w PdOZ.

7. Warunki bytowe

W skład wizytowanej Izby wchodzi 6 pomieszczeń 4 osobowych, pokój przeszukań, magazyn bielizny brudnej, czystej, rzeczy osób chorych zakaźnie i rzeczy zatrzymanych.

Warunki panujące w pokojach dla osób zatrzymanych należy określić jako dobre. Wielkość okien umożliwia dopływ światła naturalnego. W czasie wizytacji pokoje były

czyste oraz wolne od nieprzyjemnych zapachów. Wyposażenie pokoi stanowią ustawione wzdłuż ścian prycze oraz przymocowane do podłogi stoły i krzeselka. W pokojach nie zainstalowano jednak oświetlenia nocnego, światło o takim samym natężeniu jest zapalone przez całą noc. W ocenie przedstawicieli KMP w celu umożliwienia osadzonym nocnego odpoczynku wskazane jest zamontowanie dodatkowego oświetlenia o mniejszym natężeniu, które umożliwiłoby podgląd pomieszczeń za pomocą monitoringu ale również pozwalałoby na odpoczynek w porze nocnej.

Okna i kaloryfery w pokojach zatrzymanych zabezpieczono metalową siatką. Każde z tych pomieszczeń posiadało sprawną sygnalizację przywoławczą. Na ścianie w korytarzu, przy drzwiach pokoi, zamontowano drewniane półki do postawienia na nich posiłku dla zatrzymanych.

W skład PdOZ wchodzi nadto 2 pomieszczenia sanitarne (odrębne dla kobiet i mężczyzn), które wyłożono płytkami i terakotą i wyposażono w WC, pisuar (w toalecie dla mężczyzn), umywalki oraz stanowisko prysznicowe (w toalecie dla kobiet). W sanitariacie udostępniony był papier toaletowy i mydło (materiałowe ręczniki wydaje się każdemu zatrzymanemu odrębnie). Mężczyźni mogą korzystać z natrysku w damskiej łazience.

W dniu wizytacji w magazynie znajdowały się czyste poszewki na pościel, materace, koce i poduszki, a także ręczniki kąpielowe oraz papier toaletowy. PdOZ nie dysponował natomiast odzieżą, obuwiem oraz bielizną zastępczą dla zatrzymanych o której mowa w §8 ust. 2 regulaminu. Na wyposażeniu Izby brakowało również środków higienicznych dla kobiet. Jeżeli zatrzymany posiada środki płatnicze, funkcjonariusze realizują zakupy. W takim wypadku pieniądze są pobierane z depozytu a paragon dołączany jest do kwitu depozytowego.

Posiłki dla zatrzymanych dostarczane są z restauracji w Hrubieszowie, w pojemnikach utrzymujących odpowiednią temperaturę jedzenia.

W analizowanych przez przedstawicieli KMP kwitach depozytowych wpisywane były jedynie bardzo szczegółowo banknoty (numery banknotów), brakowało natomiast wyszczególnienia innych przedmiotów, jak dokumentów tożsamości czy też telefonów komórkowych. Wyjaśniając tą sytuację zastępca komendanta placówki Straży Granicznej w Hrubieszowie poinformował, że w sytuacji kiedy zatrzymany posiada przy sobie inne rzeczy aniżeli pieniądze, są one każdorazowo wpisywane w kwit depozytowy. Poza tym do depozytu nie są oddawane dokumenty tożsamości, osadzeni mogą je mieć przy sobie podczas pobytu w pomieszczeniu. Powyższa praktyka stoi w sprzeczności z postanowieniem § 5 ust. 1 pkt 2 lit.

a regulaminu, który stanowi, że do depozytu oddawane są dokumenty tożsamości oraz inne dokumenty, środki płatnicze i przedmioty wartościowe (np. obrączka, sygnet, pierścionek, zegarek). W związku z powyższym konieczne są wyjaśnienia w przedmiotowej sprawie.

8. Sytuacja osób niepełnosprawnych

Należy podkreślić, że Pomieszczenie jest niedostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową i o obniżonej sprawności fizycznej. Dlatego też wymaga takiego dostosowania aby umożliwić funkcjonowanie w nim wymienionych osób (m.in. zamontowania poręczy i podłokietników w pomieszczeniach sanitarnych oraz przystosowania choćby jednego pokoju dla tego typu osób). Pracownicy Mechanizmu zalecają odpowiednie zmodernizowanie PdOZ i przestrzeni do niego wiodącej, w tym drzwi, podczas najbliższego planowanego remontu obiektu, by zapewnić swobodę poruszania się osób na wózku inwalidzkim. Do tego czasu zaś – zainstalowanie udogodnień w łazienkach i przynajmniej w jednym pokoju, które nie wymagają dużych nakładów finansowych ani pozwolenia na budowę. Należy zauważyć, iż zgodnie z ratyfikowaną przez Polskę dnia 6 września 2012 r. *Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych* - aby umożliwić osobom niepełnosprawnym niezależne życie, Państwa strony podejmą odpowiednie środki obejmujące rozpoznanie i eliminację barier w zakresie dostępności budynków [art. 9 ust. 1, Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w dniu 13 grudnia 2006 r. w Nowym Jorku (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169)].

9. Zalecenia

Na podstawie art. 19 OPCAT, przedstawiciele KMP zalecają Komendantowi Placówki Straży Granicznej w Hrubieszowie:

- 1) odstąpienie od czynności polegającej na rozebraniu do naga osoby zatrzymanej, albowiem takie działanie jako ingerujące w prawo do prywatności, wymaga wyraźnej ustawowej normy prawnej;
- 2) założenie książki wizyt lekarskich zgodnie z zaleceniami zawartymi w pkt 4 Raportu;
- 3) zamieszczanie w protokołach zatrzymań informacji o znajomości przez zatrzymanego języka polskiego lub udziału tłumacza;
- 4) wyposażenie Izby w listę adwokatów wykonujących zawód we właściwym miejscowo okręgu;

- 5) poszerzenie ofert szkoleń dla funkcjonariuszy Straży Granicznej wyznaczonych do pełnienia służby w PdOZ;
- 6) wyposażenie Izby w odzież, obuwie zastępcze dla osób zatrzymanych oraz środki higieniczne dla kobiet;
- 7) uwzględnienie przy realizacji ewentualnych inwestycji budowlanych potrzeby dostosowania Izby do potrzeb osób niepełnosprawnych
- 8) zamontowanie nocnego oświetlenia w pokojach dla zatrzymanych;
- 9) wyjaśnienie sprawy dotyczącej depozytu zatrzymanych.